

Республикада муниципал тийрелени тазалау жаны бла айлыкъ къураллыкъды

Къабарты-Малкъарны Башчысы **Казбек Коков** регион Правительствогъа ыйыкъны ичинде республиканы тийресинде къаты кир-кипчикни кетериу жаны бла айлыкъ бардырыуу планыны проектин кёргозторге буюргъанды. Ол жууукъ заманда регионга контейнерле алырча 63 миллион сом чакълы бир бёлюнюрюгон айтханды, бусагъатда төрт минг контейнер, жүзден артыкъ кир-кипчик кетериу энчи техниканы автопаркы барды.

Башчы чертенича, кир-кипчикни кетериу жаны бла качествену жумуш тапдырмазгъа сылтаула жокъдула, ишни къуралыуу бардырыгъа тийишлиди. Андан сора да, Казбек Коков муниципал кетуралыуаны администрацияларыны таматаларына сатуу-алуу эм асламлы аш этиу предприятиялары

ТБО-ланы кетериу регион оператор бла келишимле къурау ишлерин тирилтирча эсертгенди.

Бююнлюкде тюкенлени эм общепитлени асламысны кир-кипчиклери кетерилгени ючюн былай алып къарагъанда, республикада жашагъанла телегенлерин эсге алып, Башчы Правительствогъа бу сорууну энчи тинтирге буюргъанды, андан сора да, муниципал тийреледе низамны сакъларгъа контроль этерге тийишлисин эсертгенди.

Кенгешде миллет проектлени бардырыуу кезиулю эсеплери белгиленгенди. Республика аланы хайырлануу бла россей регионланы араларында алчы жерни сакълайды. Тозурагъан жашау журтладан кёчюрюу программала бла байламлы КъМР-ни Башчысы Казбек Коков республиканы Къу-

КЕНГЕШ

Муниципал сагъат

рулуш эм ЖКХ министерствосуна ишлери эм кёп болгъан муниципал районлада къурулушну качествену суна къарау системаны къурагъа, подрядчикле бла къырал контрактлада белгиленген заман болжалны бузмазча байламлыкъла жарашдырыгъа буюргъанды.

«Муниципал сагъатха» КъМР-ни Башчысыны Администрациясыны таматасы **Мухамед Кодзиков**, КъМР-ни Айыруу комиссиясыны

председатели **Вячеслав Гешев**, биринчи вице-премьер **Мурад Кунижев**, КъМР-ни къурулуш эм ЖКХ министри **Алим Бербеков**, КъМР-ни табийгъат байлыкъла эм экология министри **Шауаланы Илияс**, муниципал кетуралыуаны администрацияларыны таматалары къатышхандыла.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствоусуну пресс-службасы.

ТАПЛАНДЫРУУ

Жолланы жангыртыу къыстауду

Росавтодор бла регионланы арасында келишимге кёре «Регион, муниципал

этиу» программала 84 субъектге бюджетден 30 миллиард сом бёлюнген-

ды. Аланы санында социал магъаналы трассала, магистральла эм жолла да бардыла. Саулай да регионлада 17,7 миллион квадрат метр жол жангыртыллыкъды.

Къабарты-Малкъарны юсюнден айтханда, сагъынылгъан программагъа кёре 200 миллион сом берилгенди. Анга бир къауум объектге тынгылы ремонт этиликди – Акъ-Сууда-Жабо улу, Бахсанда-Почта, Атакуинода - Кодзиков, Озрекде - Мир, Нальчикде - Осипенко, Ашууров, Хасанияда - Улбаш улу, Кенжеде Катханов орамлагъа. Алада школла, садикле, больница, колледжле эм башха социал учрежде-

Магаметланы Сулейман.

эм жер-жерли магъаналы автомобиль жолланы игилендириуге себеплик

ди. Проектни чеклеринде 2000 километр чакълы 1000 объект тапландырыллыкъ-

нияла орналадыла. - Федерал бюджетден къаошакъ ахча берилген планда болгъан участокланы алгъаракъ бошаргъа эм ишлени тынгылы бардырыгъа онг тапдырыллыкъды, - деп билдиргенди КъМР-ни Транспорт эмда жол мюлк министерствосуна

пресс-службасындан. Бююнлюкде сагъынылгъан участокланы кёбюсюнде ишле башлангандыла. Жангыртылгъан объекте быйыл кюзню ахырына битерге керекдиле.

Магаметланы Сулейман.

ТАППАНДЫРУУ

Тынгылы ремонт этиледу

Бу кюнледе «Къоркъу-суз эм качествену автомашина жолла» миллет проектни чеклеринде Акъ-Суу эли төбен эм огъары жанларын бирге къошхан «Нальчик-Цемзавод» участокта тынгылы ремонт этип башлагъандыла. Ол артыкъ узун болмаса да, теш жерлери ючюн къыйын категориягъа саналады.

Тынгылы ремонтну кезиулюнде подряд организация жолну мурдорун кючлендирилди, бордюранлы, жауун суу баргъан арыкъланы жангыртырыллыкъды, асфальт саллыкъды, улоула тохтагъан комплексле, тротуарла да ишленирилди. Ызы бла къоркъуусулукъ жалчытылынырча мадар этиликди

- жорукъланы билдирген тийишли белгиле салынырылгъандыла. План-

га кёре, объект жылны ахырына хазыр болургъа керекди.

ПРОЕКТ

Элли светофор орнатылгъанды

Къабарты-Малкъар «Къоркъу-суз эм качествену автомашина жолла» миллет проект тири бардырылгъан регионладан бириди, аны чеклеринде республикада аслам иш этиледу. Ол санда регион жоллада эм социал магъаналы учрежденияланы алларында «зебралада» Т.7. маталлы элли светофор салынганды.

Ала адамла аслам жаяу жорюген жерледе кюн батарейле бла кеслери автомат халда ишлеген «акъыллы» устройтадыла. Водительле кызыу бармазча сары чырактары кече-кюн да жанып-ёчюлюп турадыла, адам ётеме десе, узакъдан окъуна билдиреди. Сынам кёргозгенича, аланы хайырлануу жоллада ДТП-ны санын иги кескеге азайтыгъа онг бергенди. Жоллада къоркъуусулукъну жалчытырча, районланы барысында да школаны, садиклени алларында сагъынылгъан устройстола орнатылгандыла.

Эсге сала айтсакъ, былтыр республикада жаяу жорюгенлеге ётюучю 139 жер бююннюгъа излемге келиширча болгандыла. Ол санда жорукъланы билдирген ызла, машина кызыу бармазча чеклениуле тартылгандыла, белгиле, чыракъла эм светофорла да салынгандыла. Жылны ахырына план бла энтта да аллай 191 комплекс ишленирилди.

ВИДЕОКОНФЕРЕНЦИЯ

Мал аш хазырлау къайгылыла

Кёп болмай РФ-ни Эл мюлк министрине биринчи орунбасары Джамбулат Хатуову башчылыгы бла къыш сууукълагъа мал аш бла жалчытылыуыгъа жораланы ведомстволу кенгеш болганды. Анга видеоконференция халда КъМР-ни эл мюлк министри Хасан Сижажев да къатышханды.

Бююнлюкде мюлкде мал ашны хазырлау алыкъа бошалмагъанды, болсада шёндю 23 миллион тонна чакълы тюрлю-тюрлю мал аш жыйылганды. Андан силосха - 19,8, биченге - 10,9, сенажгъа - 1,6 эм жашил массагъа - 3,4 миллион тонна жетеди.

Къабарты-Малкъарны юсюнден айтханда да, мал аш хазырлау къыстау барады. Районланы администрацияларындан билдиргенлерине кёре, мюлкени барысында да къышда 300 мингден аслам мал кечинирилди. Алагъа силосдан бла биченден 587 минг тонна чакълы керекди. Бююнлюкде андан 435 минг тонна чакъ-

Магаметланы Сулейман.

лысы жарашдырылганды. Орта эсеп бла алып айтханда, бир тууаргъа 20,5 центнер корма хазыр этилгенди. Болсада, практика кёргозгенича, 19,5 центнер да тамам жетеди. Кенгешни ахырында регионлада агропромышленный комплекслени келечилерине, тири къармашып, заманында маллагъа аш мадарырлары эсертилгенди.

Магаметланы Сулейман.

БОЛУШЛУКЪ

Кезиулю сабан ишлеге – 400 миллион сом

Быйыл Россельхозбанкны Къабарты-Малкъарда бёлюню кезиулю ишлени бардырыча жерчиликке къарамашханлагъа 393 миллион сом ёнюк бергенди. Ол агропромышленность комплексини льгота ёнюк бла жалчытыу программаларга кёре жылгъа беш процент төлерча ставка бла төленеди. Бююнлюкде финанс

учрежденияда энтта да 346 миллион сомдан аслам ёнюкге сегиз заявкагъа къарала турады. Саулай алып айтханда, жылны ахырына кезиулю ишлеге 220 миллион сом бёлюр мурат этиледу. Аны бла бирге жыл башланганды тюрлю-тюрлю инвестиция проектлеге да банк 317 миллион сом ётдюргенди. - Къыйматлы ёнюкню

алыр ючюн, заявканы асламысы эл мюлк предприятияладан, элчи фермер мюлкледен эм энчи предпринимательледен бериледи. Ахча кёбюсюнде запчастыла, отлукъ, урлукъ эм башха керек затла алыргъа хайырланылады, дейди Россельхозбанкны республикада бёлюнюю таматасы Алим Сокуров. КУРДАНЛАНЫ Сулейман.

ОНОУ

Аграр вузда окъугъанлагъа – танг себеплик

Россельхозбанк В.М. Коков атлы Къабарты-Малкъар къырал аграр университетни студентлерине быйыл стипендияларын кётюргенди, деп билдиреди финанс учрежденияны пресс-службасы.

Банк 2021-2022 окъу жыллада стипендия бергенлени санын 54 адамгъа дерикёбейтгенди, ай сайын төлеген стипендияны уа 12, 5 мингден 15 миннге дерик.

Быйылгы окъу жылда Россей Федерацияны Эл мюлк министерствосуна бойсунган аграр вузланы 450 студенти банкдан финанс болушлукъ аллыкъдыла.

Финанс биригиуно стипендияла программасыны баш борчу – аграр университетледе окъугъан фахмулу студентлеге болушлукъ этиуду. Андан сора, агропромышленный комплексге жараулу специалистлени хазырлауыгъа себеплик беруу эм жаш төлеу окъугъан кезиулеринде тап онгла къурауду.

Башда сагъынылгъан стипендия онеки айны ичинде иги белгиле алып тургъанлагъа, илму иш бла кюрешгенлеге эм олимпиадаларга къатышханлагъа бериледи.

«Россельхозбанкны стипендия программасы университетде окъугъанланы арасында уллу сейир къозгъагъанды. Стипендия студентлеге окъууда ахшы кё-

рюмдюле болдурургъа себеплик этгенден сора да, республиканы эм къыралны эл мюлкюнде урунурукъ специалистлеге профессионал бийикликке жетерге да болушурукъду. Бек ышанама, жууукъ заманда стипендия алгъанланы ичинде эл мюлкню тюрлю-тюрлю бёлюмлеринде тынгылы специалистле, аналитикле эм предпринимательле болушлукъларына.

Россельхозбанкны онуучуларына бу программа ючюн уллу ыразылыгъымы билдирирге сюеме», - дегенди эки кере да стипендиягъа тийишли болгъан, «Экономика эм управление» факультетни магистранты Милена Болова.

Бизни корр.

Жазыпыу - 2022

«Заман» – сизни газетигизди

Хурметли жамауат!

«Заманга» жазылуу кюн сайын бардырылады. Анда тарыхыбызны ачыкъларгъа, маданиятыбызны айнтыуыгъа, тилибизни, адет-тёрелерибизни сакъларгъа жоралангъан дайым материалла басмаланадыла.

Газетни бетлеринде жаш төлеуно ахшы юлголеде юйретиуге, ол адепли, окъуулу, хунерли болуп ёсюуге эс бурулгъанлай турады.

Алайды да, кесигизни ёз тилигизде чыкъган газетигизге жазылыгъыз, алыгъыз, окъугъуз, ол сизни газетигизди. Анда басмалангъан материалла бла сабийлеригизни, туудукъларыгъызны сагырей этигиз. Ийнаныгъыз, ол хар таулу юйюрге жалаанда игилик эмда насып келтирилди.

Жазылууу багъасы алты айгъа – 724 сом 80 капекди.

Бизни индексиз – П5893

Жер-жерли власть

«Федерал программалагъа къошула, жашауубузну игилендирирге, башхаладан алгъа болургъа итинебиз»

Ташлы-Талада бююнлюкде Сараккуллары, Байсыллары, Таукенлары, Гузеллары, Занибеклары, Токуйлары, Къайгырмазлары эм башха тукумлары келечилери жашадыла. Эл кеси артыкъ уллу тийюлюд.

2 бет

Бипим

Малкъар тилни сакълар – миллетни баш борчларындан бири

3 бет

Саулуукъ

Дарман салдырыуу эсеплери ахшыдыла

3 бет

Социал юйле

Къыйматлы тюрлениуле эсленедиле

4 бет

Эл бирлешсе, монглукъ бла

ЖЕР-ЖЕРЛИ ВЛАСТЬ

«Федерал программалагъа къошула, жашаубузну игилендирирге, башхаладан алгъа болургъа итинебиз»

Ташлы-Талада бюгонлюкде Сараккулары, Байсылары, Таукенлары, Гузелары, Занибеклары, Токуйлары, Къайгырмазлары эм башха тукъумланы келечилери жашайдыла. Эл кеси артыкъ уллу тойюлдо. Аны къаллай жетишимлери бла жарсылары бардыла. Аланы юсюнден Ташлы-Таланы жержерли администрациясыны башчысы Токуйланы Мухадинни жашы Борис бла ушакъ бардыргъанбыз.

- Халкъда кыйырдагъы эл – кыйыынлы, деген сёз барды. Ташлы-Таланы юсюнден алай айтыргъа жараймыды?

- Угъай! Аллахха шукр, жашаубуз тарыгъырча тойюлдо, узакъда къалгъан эсек да. Алгъын элде ток, суу, газ болмай, адамларыбыз кыйыналып жашагъандыла. Алай бюгонлюкде бу социал магъаналы жумушла барысы да чырмаусуз толтуруладыла.

Хау, республиканы ара шахарындан, башха жерлеринден узакъда къалгъанбыз. Хар неге да багъала кёторюлгендиле, ары-бери жюрюрге кыйынды адамларыбызгъа. Алай властха салынган борчланы къолдан келгенича толтурабыз.

Онгубузгъа кёре федерал программалагъа къошула, элни жашауун игилендирирге, башхаладан алгъа болургъа итинебиз. Ма ушакъны жангы школда бардырабыз, амбулаториябыз да жангыды, межгитде тапландыруу жумушла тамамлагъанбыз.

Кёрген да болурсуз, сабий садны мекамнын сюегенбиз. Республиканы Башчысы Казбек Кокков элге келгенинде, не зат жетмейди, деп соргъанды. Мен а бир заманда да сабий сад болмагъанды, эллилеге ол артыкъда керекди, дегенме. Ма кёресиз, ёрге сюелтгендиле, башын да жапхандыла, ол 90 проценте хазырды, мебелини сатып алыргъа ахча да төленгенди.

Къурулушну бардыргъан компанияны ишинде чырмаула бла шёндю ишле тохтат турадыла. Келир жыл жангыртылып, сабий сад ачылырына къолдан келгенини этерикбиз. Ичинде 60 сабийге жер боллукъду. Аллахны ахшылыгындан, элде кеп сабийли ююрле асламдыла.

Мини-футбол майдан орнатыргъа белгиленеди, ол жаны бла федерал программагъа къошулгъанбыз. «Спорт» федерал программаны чеклеринде физкультура-саулуукъ сакълау комплексни къурауну юсюнден сёлешиле барадыла, анга жер да къуарлгъанды. Проект 2024-2026 жыллада тамамланырыгъы белгиленеди. Болсада школда да барды спортзал, тутушуу залыбыз да ишлейди. Алай спорт комплекс да керекди.

Сабий майдан ишлетирге сюеме, спорт бла кюреширча мадарла да къурап, «Комфортная среда» программаны чеклеринде. Алай аны излемлерине кёре, элде мингден аслам адам жашаргъа керекди, биз анга жетмейбиз. Районда уа Ерококо, Огъары Лескен эм биз къалгъанбыз майдансыз. Аны юсюнден республиканы власть оргаларына белгили этилгенди, болушура деп бек ышанама.

Эс бургъан болурсуз, кир-кипчик жыйылгъан жер да жокъду. «Экологистика» къуарлгъанлы элни тазалыгъын жалчытуу жумуш толтурулады. Хар он кюнден алып кетедиле кир-кипчикни.

- **Кертисин айтханда, кёзге маданият юй урунганды. Алайгъа келгенибизде, адамла жыйылып, небиз да игиди, эм уллу жарсыу бу юйюдо, дегендиле. Ичине кирип да кёргенбиз, сахнасы оюлуп... Аны жангыртыргъа онг бармыды?**

- Маданият юйге бек уллу кыйын салыннганды. Архитектор Кишукова Асият бла бирге сметаны, проекти, мекамны экспертизасын да этгенбиз. Маданият юйлени жангыртуу жаны бла федерал программагъа 2020 жылда салынйргъа керек эдик, алай пандемияны хатасындан чырмаула чыкыгъандыла.

Болсада быйыл биз эмда Озрек киргенбиз программагъа. Тендер быйыл бардырыллыкъды, жангыртуу жумушла уа 2022 жылда битдирилрге керекдиле.

Бюгонлюкде элни администрациясы, библиотека, МФЦ, полицияны пункту да аны ичиндедиле. Мекам кенгди, хар кимге да жер жетеди. Алай бла ичи, тышы да тынгылы жангыртыллыкъды. Сахна шёндю не халда болгъанын кёргенсиз, башы тюшюлдо, къабыргъалары, полу да осалды. Залны тапландыруу да пландады. Алай бла маданият юй келир жыл толусунлай жангыртылып, бир эллилерими къууандырыр деп бек ышанама.

- **Шёндю ишсизлик бек уллу жарсыуладан бириди. Ташлы-талачыла башларын не бла кечиндиредиле?**

- Алгъын агъач жарып, терек жарашдыруу бла къаты кюрешгендиле. Алай шёндю бу жаны бла излемле къатылангандыла, цехлени жабаргъа тюшгенди. Бек уллу жарсыу – жаш адамла иш излеп кёчюп барадыла. Якутиягъа кетгенле да бардыла. Элде школ, амбулатория, библиотека дегенча бюджет предпритияладан сора иш ахырда жокъду. Жаланда кеслерини бахчаларында ёсдорген, мал тутхан бла кечиндедиле.

- **«Зори Кавказа» база уа не халдады?**

- Ол ишлеп, адамла келип тургъандыла. Алай былыр аны энчи ие сатып алгъанды. Алгъын ол Каббалктуристни къолунда болгъаны, алай ол банкрот чекге жетгенди. Анда элден 40 адам ишлеп, хайырын кёргендиле. Энди квалай боллугъун билмейме.

- **Бюгонлюкде кыралда ич туризмни айнытыугъа уллу эс бурулады. Ташлы-Таланы табийгъаты уа сейриди. Мында туризм жаны бла проектке толтурургъа онг бармыды?**

- Эко-туризмни айнытыргъа боллукъду. Таулада артыкъда ариу жерлерибиз кёпдюле. Ма тюнене жолда бир жаш тохатып, Санкт-Петербургдам, хар жылдан келеме сизге. Мында юйор бла бирге солурча жерле къуарлсалла, бек сюерик эдик дегенди. Кертиди, аллайла кёпдюле.

Ол жаны бла проект да жарашдырылгъанды, алай аны жашауда бардыргъа элни ахчасы жокъду. Аны бла федерал программагъа кирирге деп онгла излейбиз. Проектге кёре уа, 2-3 адам солурча юйюккле боллукъдула, таугъа атла бла чыгарча этерге мурат барды.

- **Ташлы-Таланы уллу энчилиги – сизге келир ючюн, кьоншу регионну чегинден ётесе. Ма бизни да тохатып, машинаны ичине къарагъандыла. Кеси республиканда алай этилгени къууандырмайды. Дагъыда туризми айнытыргъа десегиз, башха жерледен келгенлени ол кьоркьутуругъуна сёз да жокъду...**

- Бу соруу эрттеден да келеди. Хачим Шогенов ич ишле министр болгъан кезиуден бери окъуна. Хау, эллилеге, кьонакыгъа да ол уллу чырмау этеди. Болсада кьоншу республикадан ол бизни чегибизди, пост кетериллик тойюлдо, деп кьойгъандыла.

- **Республиканы эллерин суу бла жалчытуу программагъа 13 миллиард сом керекди, деп санагъандыла. Ташлы-Талада уа аны къалай тамамлалягъансыз?**

- 2014 жылда Таукенланы Илияс этгенди элге таматалыкыны. Ёмюрю узакъ болсун, суу элге аны хайырындан тартылгъанды. Премьер-министр Мусукланы Алий, районну алгъынны башчысы Аслан Афаунов да уллу кыйын салгъандыла, сау болсунла. Подряд организацияны таматасы уа Назир Ахметов эди. Тауну жарып, 13,5 километр суу ыргыгъа тартылгъандыла. Бу жумушлагъа 15 миллиондан артыкъ кьоратылгъанды.

Сууну тинтиулге элтгенде уа, ол салулукъгъа жараулу гара сууду дегендиле. Кышда, жайда да чырмаусуз келеди.

- **Школугъуз республикада эм ариуладан бириди.**

- Кырал Думаны депутаты Адалъби Шагошевни болушлугу бла республикагъа къошакъ халда 250 миллион сом берилген эди. Ма ол ахчагъа сиз кёрген шёндюго мекам ишлетилгенди. Ол кезиуге уа школуз бек осал болгъанды, сабийле маданият юйде окъуп тургъадыла. Къурулуш компаниягъа таматалыкыны Гемуланы Келлет этгенди, кёлю бла кюрешгенди.

Шёндю мында 124 сабий окъуйдула. Билим алыргъа битеу керекли оборудование, спорт зал, библиотека, ашхана, башхасы да бардыла.

- **Огъары Жемталагъа жолну уа ишлеталгъанмысыз?**

- Республиканы Башчысы пресс-конференцияда да айтханды аны битдиррге кереклисин. Узунлугу 12 километрди. 2023 жылда асфальт салдырыргъа белгиленеди, ол жаны бла программагъа битдирилгенди. Ол битдирилсе уа, эллилеге тынчыракъ боллукъду. Нальчикге жол 20 километрге кысхарыкыды.

- **Элни таматасындан кыйын, жуаплы да иш болмаз?**

- Элни угъай, юйюрюнго окъуна ыразы этген кыйынды. Кёресиз, эл айныиды, ёседи. Адамларыбыз иги жашайдыла, мындан ары андан да къолайлы болуларын тежейме.

Элге болушургъа, айнытыргъа мени борчум эсе, аны бет жарыкылы толтурургъа керекме. Адам жашауда ариу ыз кьояргъа тийишлиди. Эл таматалагъа болушлукъгъа уа федерал программала берилгендиле.

- **Газетни окъуучуларына не айтыргъа сюесиз?**

- Адетни-намысны унутмайыкъ. Окъуудан магъаналы, бай зат жокъду. Жаш телюбюзно билим алыргъа чакъырама. Жашауда жол жаланда билими болгъаннга ачыккъды. Тилеригим - окъугъуз, бир бирге намыс этигиз.

Жигер, иш кёллю адамлары бла байды

Ташлы-Тала. Элни аты кеси да айтып турады ол тау жерледе орналгъанына. Эл тенгизден 1,2 минг метр бийикликде орналыпды. Быйыл эл кесини 93-жыллыгын белгилегенди, ол совет кырал Кавказда тохташхандан сора къуарлгъанды – 1928 жылда. Биринчиле болуп ары Огъары Малкъардан тукъумла кёчгендиле. Бюгонлюкде уа анда халкыны саны жети жюзден асламды.

Не бла жашайды тау эл? Аны билир мурат бла «Заманны» редакциясыны келечилери Лескен районнга атлангандыла. Асламында ташлы-талачыла бахчаларында ёсдорген, мал тутхан бла кечиндиредиле башларын. Бюджет организацияла болмасала, предпритияла, цехле жокъдула. Болсада эл аданы бла байды. Ташлы-талачыланы уа ёхтемленирча, багъаларча адамлары кёпдюле.

Элни биринчи таматасына Биттуулары Шабаз айырылган эди, ол душманланы къолундан 1931 жылда жоюлгъанды. 1933 жылда мында биринчи колхоз къуарлады. Анга белгили революционер, совет власть ючюн жанын берген Ностууланы Юсюнню аты берилгенди. Эл мякно биринчи таматасы Кючмезланы Идрис болгъанды. Колхозну ишин курауда Байсыланы Хусейни, Токуйлары Даутаны кыйынылары уллуду.

Иш кёллю ташлы-талачыла урунууда кеп жетишим

болдургъандыла. Токумаланы Идрисни, Гузиланы Байбатырны атлары бюгон да унутулмагъанды. Ала жерчилик бла кюрешгенлени биринчи съездни делегатлары болгъан эдиле.

Уллу Ата журт урушну жылларында Ташлы-Талагъа гитлерчи аскерле кирмегенлерин айтырчады. Мында 37-чи аскерни бёлюмлери эмда партизан отряд орналгъандыла. Сараккуланы Шамны юйюнде уа штаб къуарлгъанды. Эллиле совет аскерчилеге къолларындан келгенича болушхандыла – жаралылары бакъгъандыла, аш-суу хазырлапандыла. 116-чы инженер батальонну аскерчилери бла бирге ташлы-талачыла, гитлерчилени атышууларына да къарамай, фанера чыгаргъан заводдан Шимал Осетияда Ахсарисар элге дери жол ишлегендиле – 16 километр. Ол а Хазнидон аушдан танкагъа, машиналагъа, башха техникагъа ётоп, Кавказгъа ёшюн ургъан немеслилеге кжажоу турургъа онг бергенди.

Уллу Ата журт урушну фронтларында Ташлы-Таланы батыр уланлары бюгоннго мамыр жашаубуз ючюн келерин бергендиле.

Кёчгончюлюк битеу миллетте уллу бушуу, сынау болгъанды. Алай туугъан журтларындан зорлукъ бла кысталгъан тауулары жаралары не ачы болса да, бетлерин тас этмегендиле. Къум тоздеде жашаулары кыйын

ХАРКЮНЛЮК ЖАШАУ

Магъаналы жумушланы тындыргъанла

ТАУЛУ ГАЗЕТНИ АЛЫРГЪА СЮЕДИЛЕ

Ташлы-Талада почта, полицияны пункту, амбулатория, кеп функциялы ара, администрация – барысы да бир жерде орналыдыла. Ол а кырал жумушланы толтурургъа, сёзсюз, тап келеди.

Биринчиден а, жолдан почтагъа къайтабыз. Аны таматасы **Таукенланы Сакинатны** бизге айтханына кёре, эллиле республикалы газетлеге жазыладыла, алай аланы саны кёбейсе, бек сюерик эди. «Шёндю «Заманны» 42 юйде аладыла, андан кеп болса ыразы боллукъма. Алай, букъдурмай айтайым, жазылуу багъады. Жылны жарымына 725 сом пенсиягъа, сабийлеге этилген пособиыгъа жашагъанлагъа багъады. Ишчи жерле, предпритияла жокъдула. Алыргъа да сюедиле, алай жетишди-ралмайдыла, мен да къаты болалмайма», - деп жарыйды ол.

Таукенланы Сакинат.

Къайгырмазланы Лейля.

Газетни баш редактору Кьонакъланы Хасан, алгъынча, жазылыуун хайырлы бардыргъан почтачыланы саугъаларгъа, алай бла уа миллет газетни окъуучуларыны санын кёбейтирге умут болгъанын айтханды: «Редакцияны кесини ахчасы жокъду, болсада мадарла излейбиз, спонсор болушлукъ болса, бу ишни жангыртырыкыбыз».

«ЖУМУШ БЛА КЕЛГЕНЛЕ ЫРАЗЫДЫЛА, МЕН ДА АЛАГЪА БОЛУШАЛГЪАНЫМА КЪУУАНАМА»

Пособияла къурау, паспорт, СНИЛС, ИНН алуу, жерни, мекамны приватизациясы дегенча кырал жумушланы энди район арагъа, неда Нальчикге бармай, Ташлы-Таланы кесинде тамамларгъа боллукъду. Алыгъаракълада Анзорейден специалист келип, документлени хазырларгъа болушхан эсе, энди уа элде кеп функциялы ара къуарлгъанды. Ол ыйыкыгъа төрт кюн ачыккъды, бир кюнню уа специалист **Къайгырмазланы Лейля** Огъары Лескенде болады.

- Электрон халда эки жюзге жууукъ жумушну тамамларгъа онг барды. Элде 4-5 сабий ёсмеген юйор болмаз. Сабийлеге социал телеулени алыр ючюн, торлю-торлю документлени жыйышдырыргъа керек болгъанды, энди аланы барысын да мен этеме, дейди Лейля. – Ма, къара, эрттенли къаллай бир жумуш этгенме – паспортну алышыргъа, пособиыгъа, медицина полисге керекли документлени хазырлагъанма. Дагъыда иш излеп, халкыны иш бла жалчытуу арада эсепге турур ючюн да, битеу керекли справкчалары былайда жарашдырып къоябыз. Сёзсюз, эллилеге бу жер къуарлгъанлы жөнги болгъанды.

Битеу жумушла хакъсыз толтуруладыла, жаланда кырал пошлина төленеди ансы. «Адамла бек ыразыдыла, мен да алагъа болушалгъаныма къууанам», - дейди Лейля.

Дагъыда абадан адамланы МФЦ-гъа келирге онгу болмаса, машина чакъыртып, специалист пенсиячыны юйюне барады эмда битеу жумушла жеринде тамамланадыла.

«РАЙОНДА ИГИЛЕНИ САНЫНДАЫЗ»

Интернет, социал сетле игидиле, алай китапны магъанасын ала бир заманда да алышырыкъ тойюлдоле. Ташлы-Таланы библиотекасыны таматасы **Занибекланы Люда** айтханыча, сабийле бери жюрюйдюле, школда дерслерине хазырланыргъа китагла аладыла. Дагъыда студентлеге керекли пособила да бардыла.

- Ма былайда эм иги окъуучуланы кёрмючюн да къурагъанбыз,-дейди ол. – Школчула бла торлю-торлю конкурслагъа, фестивалагъа да къатышабыз, районда, республикада алчы жерлеге чыкыгъан кезиуде да бардыла. «Културная суббота» программаны чеклеринде сабийле кеслерини къоллары бла этген затланы кёрмючюн да къурагъанбыз. Ма шёндю сабий суратланы конкурсуна башлагъанбыз.

Люда Алиевнаны айтханына кёре, фонд дайым да жангыртылады, сёзге, былыр миллет тилде китагла берилгендиле. «Окъуучула миллет тилде намазуланы бек сюедиле. Алай сабий китагла кёбюрек берилселе иги боллукъ эди», - деп къошады ол.

РЕПЕТИЦИЯЛА

Элни маданият юйю тынгылы кенг эки къатлы мекамды. Администрация, библиотека, полицияны пункту да анда орналыпдыла. Алай бюгонлюкде мекам жарсылуу болумдады. Сахнасы бузулуп, башы тюшгенди, тышындан къарагъанда экинчи къатды милялаа сыныпдыла.

- Суу, газ, ток да бардыла, элни таматасы къа-

болгъанлыкыгъа, ишге, намыска къатылай къалгъандыла. Къазахстанда комбайначы Токуйланы Осман Ленини орденине тийишли болгъанды. Гузиланы Жамал, Хаджат, Байсыланы Магомед, Сараккуланы Ортабай, Къазийланы Ахмадия, «Уллу Ата журт урушда жигер урунганы ючюн» деген майдал бла сауалангандыла.

Туугъан журтха кьойтхандан сора да урунуу жигитликле болдургъандыла ташлы-талачыла. Сёзге, Таукенланы Ахмат 1961 жылда колхозну республикада биринчи жерге чыгарып, Ленини орденине тийишли болады. Гузиланы Халиматны нартох жыйган бригадасы бир гектардан 105 центнер нартох алып битеусоюз рекордун салгъанды. Аны ючюн Халимат ЦК КПСС-ни биринчи секретары Никита Хрущевну XXI съездни докладында белгиленнгенин айтырчады. Тоулу тиширну ВЛКСМ-ни XIV- съездини келечиси болгъанды. «За трудовую доблесть» деген орден бла да сауаланганды.

Кертиди, кыска сатьяда битеу хурметли адамланы, жетишимлени санагъан кыйынды, биз сагынмай къойган эсек да барысыны да атларын, ала халкыны эсимдедиле.

Ташлы-Тала огурлу адамлары, тамаша табийгъаты бла да белгилиди. Мындан ары да анга рахматлыкъ, айнуу, къолайлыкъ тежейбиз.

Занибекланы Люда.

Байсыланы Элдар.

далып кюрешеди битеу кереклени ишлетирге. Бек уллу жарсыубуз бу маданият юйюдо, - дейди бизни кёрюп, элде жашагъан **Къайгырмазланы Света**. – Бу юй къалай ачылгъаны мени эсимдеди - 2-чи классха бара болур эдим ол кезиуде. Бек уллу къууанч этилген эди ол заманда.

«Иинар» ансамбль да биринчи къатда отоуда орналыпды. Бу жыр къауумну тарыхы байды – 1990 жылда къуаралып, ол бюгоннге дери да миллет жырланы сюйегенлени чыгъармалары бла къууандырады. 2005 жылда уа анга «халкъ ансамбль» ат аталгъанды. Сёзсюз, бу къауумну малкъар халкыны жыр хазнасын, терелерин сакълауда магъанасы уллуду. Быйыл а, сёзге, «Иинаргъа» 30 жыл толгъанды.

Бюгонлюкде алагъа репетицияланы бардырыргъа чырмаула уллудула. Маданият юйюно художе-стволу башчысы **Байсыланы Элдар** айтханыча, тар болса да, инструментле асыралгъан отоуда кюреширге тошеди.

Элни таматасы **Токуйлары Борисден** сурагъанбыз маданият юйю жангыртууну юсюнден. Аны интервьюда окъугъуз. Болсада ДК-ны жангыртуу жумушла программагъа салынганларын айтырчады.

ырахатлыкъ табылырла

ТЮБЕШИУ

БИЛИМ

Ушакъ басманы, байламлыкъланы юсюнден баргъанды

«Заманны» редакциясы окъуучула бла танышыну андан ары бардырады. Бу жол а Лескен районнга атланганбыз - бу жанында жангыз тау элге: Ташлы-Талагъа.

«Заманны» окъуучулары бла тюбешуи школда болгъанды. Миллет тилде чыкыгъан газетни бетлеринде къаллай материалла керекдиле, журналистлерибизге не зат эсгертирге сюедице? Алай ушакъ кыру басманы юсюнден бармай, малкъар тилни сакъларгъа борчул болгъаныбызгъа бурулгъанды.

Баш редактор Къонакъланы Хасан газетни алында болгъан борчланы, жазылууну тирилтирге кереклисини, бююнлюкде пандемия бла байламлы чырмаулары, жарсыулары юслеринден айтханды.

Школну ана тилден бла адабияттан устазы Байсыланы Сагит «Заманнга» жазылмай бир кере да къалмагъанын билдиргенди. «Тарыхны, миллетни культурасыны, адет-төрелерини юслеринден, суулары, жаныуарлары, битимлени атларын ангылатхан статьяла кёбюрек жазылсала ыразы боллукъбуз. Ол жаш төлюге артыкъда ке-

рекди. Миллет тил ансыз унутула барады. Газетибиз республиканы жашаууну юсюнден жангылыкъланы төрк береди, ол да игиди», - дегенди ол.

Алай Сагит Исмаилович газетни бетлеринде малкъар тилни 90-чы жыллада чыкыгъан орфографиясына бойсунмагъан кезиуле болгъанларына эс бургъанды, ол а школда окъутуугъа да чырмау этеди. «Мен дерсде тюзю былайды деп юйретип, сабий а газетде башхача кёрсе, аны къалай ангылатырыкъма?» - дегенди ол.

Окъуучула Османланы Хыйсаны, Мусукъланы Сакынатны, Байсыланы Марзиятны, дагъыда алгъынны журналистле Теммоланы Мухадинни, Токумаланы Хусейинни (жаннетли болсун) да сагъынгандыла. Дагъыда Ташлы-Талада республикалы телевиденияны бла радиону бериулерине кыараргъа онг болмагъаныны юсюнден да айтхандыла.

«Заман» миллетни бетиди, аны ючюн алгъа барыргъа, юлгю кёргозюрге керекди, деген акылгъа келгендиле тюбешуиге къатышханла. Ма аны ючюн магъаналыдыла окъуучула

бла тюбешуиле. «Биз кеси аллыбызгъа не сойсек этип турсакъ, айнырыкъ туююлбюз, халкъдан айырылып къаллыкъбыз», - дегенди Къонакъланы Хасан, оюмларын айтханлагъа ыразылыгъын билдире.

Тау эллерибизни жашаулары, жарсыулары, ёсюп келген төлюню жетишимлери - ала барысы да газетни бетлеринде кёргозтюлюрге керекдиле. Аллай кыуанчлы ишлени юслеринден журналистлеге окъуучула кеслери да белгиле этерге боллукъдула. «Заманны» электронный почтасы (elbor_50@mail.ru), интернетде электрон тюрюлюсю (gazeta.zamankbr.ru) эмда Инстаграмда бети (gazeta_zaman) да бардыла.

Сёз элни жашаууну юсюнден да баргъанды. Элни таматасы Токуйлары Борис да келген эди тюбешуиге. Элчиле андан маданият юй къчан жангыртыллыгъын, сабий садны кырулушуну, маршрут автобусланы юслеринден соргъандыла.

Ахырында ташлы-талачыла «Заманнга» себеплик этерге, газетге жазылыргъа, электронный тюрюлерин окъургъа сёз бергендиле.

Жарым ёмюрню – сабийлени окъутуугъа

Темиржанланы Фатимат Ибрагимовна Ташлы-Таланы орта школунда устаз болуп ишлегени элли жылдан атлагъанды. Къабарты-Малкъар кырал университетни бошагъандан сора орус тилден бла адабияттан дерсле берип тургъанды, отуз эки жылны ичинде уа башланган классла жюриюгенлени окъутады.

Элде газет окъуучула бла тюбешуи-юбюзню мектепде бардыргъаныбызны себебинден, ары жыйылгъанла барысы да бир киби, Фатимат Ибрагимовнаны юсюнден материал жазсагъыз эди, биз ыразы боллукъ эдик, деп тиледиле. Ол элде окъутмагъан хазна сабий болмаз, аны билимлиги, школгъа биринчи кере

Ибрагимовнаны юсюнден айтханлары тюз болгъанын. Аны кесини эрттеден бери гиче класслада окъугъанланы юйретиуде хайырланган белгиле амаллары барды. Ол да тасха туююлдо, алгъын башланган класслада совет школаны бла шёндюгю заманны излемлерин да эсге алып, кеси сынагъан эм окъууда ахшы кёрюмдюле да болдурган амалладыла ала.

Кёрюмдюрлери уа бардыла. Саулай алып айтханда, Ташлы-Таланы школчулары район, республикалы даражада да жетишимле болдурур ючюн къалмайдыла. Тюрюлю-тюрюлю район эм республикалы конкурслада, спорт эришиуледе да аланы саугъ-

Энтта да бир шарт, 50 жылны ичинде ол бек аздан жыл сайын 15 сабийни окъутуп тургъанды, аланы бирин да унутмагъанды. Бююнлюкде элде устазла болуп ишлегенле да бардыла. Фатимат Ибрагимовна школну директору Цакъланы Тахирни кызы Жамияланы, Занибекланы Харунну жашы Ахматны, Эристулану Иссаны кызы Лидияны, Гузиланы Жамалны жашы Мусаны, Сараккуланы Махмудну жашы Мусаны, Сараккуланы Якъубну жашы Зейтунну, Гумаланы Далхатны жашы Илиясны атларын ёктемленип айтханды. Сагъынылгъанла эм башха педагоглада билимлерин, сынауларын да сабийледен аймагъан, ишлерине улуу кёллю болмагъан, школда ууакъ, улуу жумуш болса да, узакъ болжалгъа салмай тамамлагъан, тынгылы устазла болгъанларын чертгенди.

Белгилерчады, Фатимат Ибрагимовнаны жангыз сабий Тотрукъланы Тахирни жашы Рустам да устазлыккыны сайлагъанын. Ол да кёп жылланы элли мектебинде ишлеп тургъанды. Шёндю Кенжеде жашайды, Нальчикде алтынчы эм онекинчи школлада окъутады.

Белгилерчады, бу назик тишируу жашауда тюбеген сынаулары да тёзюмлю таулу тиширууча ётгенин. Эгечи, Нальчикде авариягъа тошоуп, жашаудан замансыз кетгенде, аны кызын, Мариямны кесине алып ёсдоргенди. Алай сынау анга алыкка алда эди, анасы да андан сора кыйын ауруиду. Тёшекден хазна кыопмай, тогуз жыл жатханды, сора дуниясын алышханды. Ол кезиуледе Фатимат Ибрагимовнаны бир кюн да тынчлыгъы болмагъанды, школда сабийле, юйде ауругъан анасы. Мариям школну бошагъандан сора, бийик

билим алып ючюн, кюнчюн-къаруун да аймагъанды. Къабарты-Малкъар кырал университетде экономика билим алып, Мариям Моллаланы Магомехтан бла шёндю Вольный Аулда эки сабий ёсдоргенине, иши да усталыгъына кёре болгъанына, Фатимат Ибрагимовна неден бек кыуанады.

Ол кеси да бююнлюкде да тириди, башха тау эллени устазлары бла да, шёндюгю амалланы хайырлана, байламлыкъ жюриютеди, билим бериуде не жангычылыкъ бар эсе да, аланы сабийлеге тошондюрюрге кюрешеди.

Кёп жылланы билим бериуде ахшы кёрюмдюле болдуруп эм тынгылы ишлегени ючюн, Темиржанланы Фатимат Ибрагимовна Лескен районну администрациясыны сыйлы грамотасы бла сауғалангъанды. Андан сора аны элли, школну администрациясыны да бардыла сыйлы грамоталары.

САУЛУКЪ

Дарман салдырыну эсеплери ахшыдыла

Цакъланы Алийни жашы Тахир 1976 жылда Нальчикде Медицина училищени бошагъандан бери Ташлы-Таланы фёльдшер акушер пунктунда ишлейди, шёндю аны заведующийди. Элчилерини саулуқъларын сакълау жаны бла кёп жылланы ичинде ахшы ишлегени ючюн, анга Къа-

ны ичинде тамамланады. Компьютер томографиядан башлап, башха тинтиуле да район больницада хакъсыз этиледиле. Анализле чыкыгъанларына кёре, врачла ауругъанны юсюнден онуу алай этедиле, госпитальгъа жатдырыргъа не да юйде багъаргъа.

Дарман салдырыу баш-

улу жюреклери ауруп, къан басымы кётюрюлюп кыйналгъанла биринчи жерде болгъанларын чертгенди. «Сагъыналгъан ауруула кыйда да адамланы кыйнайдыла. Эл тау хауасы бла да аламат, тап жерде орналгъанлыкъгъа, ол бирси жерледе жюриюген ауруула мында да бардыла. Жарсыгъа, онкологиялары болгъанла да чыкыгъандыла», - дегенди ол.

Аллай эм башха ауруулары болгъанланы район больницагъа элтип кёргозтедиле. Жарсыгъа, шёндю район больницада терапия бла неврология бёлюмле жабылыпдыла, алада коронавирустан ауругъанла жатадыла.

Пандемия башлангъанлы элде коронавирустан ауруиду деп биреуленнге ишекли болсала, район больницадан келип, ол адамны ары элтип тинтедиле. Анализлери тап чыкса, артха, элге, алып келедиле. ФАП-да санитар машина да барды, керек болса, элли ичинде, районга барыргъа тюше да жарайды ол улоу.

Элде аптека болмагъанын Цако улу былай ангылатханды. Алгъын кырал аптекала ишлегенде, бизге эллилеге бек керекли дарманланы сатыгъыз деп бериучо эдиле. Шёндю аллай амал жокъду, энчи адамгъа, аптека тутхан элде файдалы боллукъ туююлдо. Бек башы, Фель-

ланганлай, элли школунда ишлегенле бири да къалмай вакцинацияны ётгендиле. Шёндю аланы бир кыууму, алты ай озгъандан сора, ревакцинациягъа тюше турадыла. Саулай да алып айтханда, элде жашагъанладан дарман салдырыргъа кереклиледен 50 процентге жууугъу ол жумушну этгендиле. Ол кёрюмдю районда эм игиледен бириде саналады.

барты-Малкъар Республиканы саулуқъ сакълаууну сыйлы ишчиси деген ат берилгенди. Андан сора да, аны республиканы Парламентини, Урван, Лескен районларыны сыйлы грамоталары да бардыла.

Командировканы кезиуеде Алий Тахировични иши жерине киргенибизде, аллай учрежденияда болургъа кереклисича отула таза, акъ, кеси уа компьютер артында кыгъытланы жарашдыра тура эди.

Биринчиден, анга элде санитар-эпидемиология болумну, дарман салдырыну неллай бир адам ётгенин, къаллай бир адам жашагъаныны, эллиле не аурууладан кыйналгъанларыны юсюнден соравыз. Цако улу айтханына кёре, элде санитар-эпидемиология болум шёндю тапды, районну бирси эллери бла тенгледиргенде дарман салыуу бла ташлы-талачыла алчыланы санында турадыла. Бююнлюкде район арадан да келип, элде вакцинация бла байламлы соруугъа улуу эс бурганлай турадыла.

Коронавирус жайылгъанлы, районда энчи ковид бригада кече, кюн да ишлейди. Бир зат керек болгъанлай, ол кыйгъы кыкса болжал-

Шёндю Ташлы-Талада жети жюзден аслам адам жашайды. Аладан эки жюзге жууугъу сабийледиле. Элде жюриюген ауруулары юсюнден айта, Цако

дшер - акушер пунктта эллиле төрк керекли болулукуу табадыла, башха кыйгъылары болса, машина бла район больницагъа жетдиребиз, дегенди ол.

Ташлы-Таланы жангы школу хайырланыргъа берилгенли эки жыл да болмайды, кеси да шёндюгю излемлеге келишген, аламат аriu мекямды. Байсыланы Сагид Исмаилович элли мектебинде 43 жылдан аслам заманны малкъар тилден бла литературадан дерслени бередиди. 1978 жылда Къабарты-Малкъар кырал университетни тарых факультетини малкъар бёлюмюн бошап келгенли, суйген ишинден айырылмайды, сайлагъан усталыгъына сокуралмагъанлай, билимин, сынауун да сабийлеге берирге итнеди.

«Шёндю мени жарсытхан неди деп сорсагъыз, бек биринчиден, ана тилден бла адабияттан дерслени жылдан-жылгъа кысыкарта баргъанларыды. Сёз ючюн, тамата классланы бир бирлеринде адабияттан ыйыкыгъа бир дерс бериледи, ол неге ушайды?» - деп ыразы болмагъанын билдиреди ушакъ нёгерибиз.

Дерслени санына кыошулмай былай барса, школда сабийлени малкъар тилге, адабиятны сюерге юйретген кыйындан-кыйын болуугъу шартды, дейди ол. Сынаулу устазны айтханына кёре, битеу миллет тилде дерсле аздыла деп республиканы бирси школларын-

алары асламды эм белгилерчады. Битеу саугъалары школну отоууну бир кыабыргъасын алып тургъаны уа бизни сейирге окуна кыалдырган эди. Аланы ичинде, айтханымча, даражалы, эс бурурчалары да бардыла.

Малкъар тилни сакълау – миллетни баш борчларындан бири

да окъутхана, бийик билим берген окъуу юйледе ишлегенле да айтадыла. Ташлы - Таланы устазлары, ол болумну ангылап, берилген сагъатланы кыйиматлы ётдюрюрге кюрешедиле. «Башха не амал барды. Сабийле кеслери да юйле-

ринде кёл салып окусала, ата-анала да ол затлагъа эс бурсала, болум тюрленирикти, алай болмаса, тилибизни тас этерге кыоркуу барды», - деп кыйгъы этип айтады Сагид Исмаилович.

Белгилерчады, бу мектепде окъуучула ана тилден бла адабияттан бардырылган республикалы конкурслагъа тири кыатышханларын. Республиканы олимпиада да озгъан, бурунгу жылда да тогузунчу, онунчу эм биринчи класслада окъугъанла, юч номинацияда биринчи, экинчи, ючюнчю жерлеге тийишли болуп, тогуз саугъа кыоллу болгъанларын.

Сагид Исмаилович школчула артыкъ да бек Нальчикде малкъар жазычулары бла поэтлени эсгеруу кюнлерине жораланган жыйылыулагъа, не да маданиятыбыз бла байламлы башха тюрюлю жумушлагъа иги кыатышханларын белгилегенди. Не десен да, аллай тюбешуиледе окъуучула бир сейир затны кередице, жангы шөүхла да чыгъадыла. Насыпха, школну кесини жангы автобусу барды, аны хайырындан республикабызны кёп ариу жерлерине барыргъа да онг барды, дейди ол.

Андан сора Байсы улу

бююнлюкде кёп ёмюрледен бери келген кыарачый-малкъар тилни сакълау хар инсаннга да улуу борч эм миллетни уа харкюнлюк кыйгъысы болгъанын айтханды. Школгъа келгуну сабийлени бир-бирлери ана тиллеринде сёлеширге сыймегенлерин, ала асламысында заманларын интернетни толкунларында ётдюргенлерин жарсып билдиргенди. Тилибизни байлыгъын сакъларгъа, айтхылы эм битеу дуниягъа белгиле жазычуларыбыз кыаллай ёмюрлюк чыгъармала кыюуп кетгенлери уа халкъгъа улуу насыпды, дейди ол. «Школчула, аны ангылап, ол чыгъармаланы окъуп, тиллерин, сёз

себепден, келигиз, ана тилни сакъларгъа, аны байыкландырыргъа улуу кёллю болмайыкъ», - деп Байсы улу газет окъуучулагъа оюмюн билдиргенди эм аланы ол соруулагъа улуу кёллю болмазгъа чакъыргъанды. Дагъыда ол Ташлы - Таланы школунда бир кезиуде директор болуп ишлеген, артда уа «Заман» газетни баш редактору болуп кёп жылланы тургъан Гузеланы Исхакъ Исмаиловични атын иги сёз бла эсгергенди. Ол чынтты оноучу эди, школда тизгин, билим беруу да бийикде эдиле. Миллетибизни ахшы уланы эди ол, деп белгилегенди.

Байсы улу юсюнден школну директору Цакъланы

байлыкъларын ёсдорселе, келир төлюлеге да бир зат кыаллыкъды, ол битеу миллетни ишиди. Мектепде устаз берген дерсле жетишмейдиле окъуучулагъа, ол

Жамияла Тахировна былай айтханды: «Сагид Исмаилович тынгылы, ишни эбин да билген, сабийлени да суйген устазды. Ол ала бла кеси жазгъан пьесалагъа

бла бирге юч кыыз бла эки жаш ёсдоргендиле. Ала барысы да юйленгендиле, жашауда жерлерин табып, хар бири бирер жерде урунадыла.

2-3-ию бетледе материаланы Къонакъланы Хасан бла Тикаланы Фатима хазырлагъандыла.

СОЦИАЛ ЮЙЛЕ

Къыйматлы тюрлениуле эсленедиле

Нальчикде, республиканы районларында да, къарар адамлары болмай къалгъанла, саусузла тургъан юйле бардыла. Аланы иги кесегинде иш бла байламлы бола-бола тургъанма. Алгъа-ракълада уа бир жумуш бла Чегем районну Яникой эли бла озуп, къартла, саусузла тургъан республикалы психоневрология интернат-юйге барырга тошгенди. Тюзюн айтсам, бу жолгъа дери да болгъан эдим анда. Алай анга ремонт этилгенли уа биринчи кере келгенме бери.

Арбазына киргенлей окъуна, анда хар зат да тап, тизгинли болгъанына эс бурганма. Аллыма чыкъгъан анда ишлеген тиширюладан бири, сейирсингенми кёрюп: «Мекамны ичине да киригиз, келгиз, кёрюзтейим», - дейди. Процедура кабинетге, ал-

къарамай, бир жерде кемчилик эсленмейди. Башда айтханымча, иш бла байламлы бу учреждениягъа барырга манга кеп кере тошгенди. Анда хар зат да бек осал болгъаны эсленмей къалмай эди. Бу жол а тюрлениулеге сейир этгенме. Хар жерде да тазалыкъ, тизгинлилик. Ашханада къалын мияладан столла, жумушакъ шинтикле. Аш хазырлау-чула да акъ халатлары бла шапалыкъ эте айланадыла. Бир жерде артыкъ зат кёрюнмейди.

Биз келтирген затларыбызны ашханада къоюп, чыгып келе, биягъы тиширю: «Маскаларыгъызын тешмей, ыразы эсегиз, тиширюла, эр кишиле тургъан отоуланы да кёрюгюз», - дейди. Тиширюлагъа – биринчи, эр кишилеге экинчи этаж бёлюнюпдо-

къармашханыны хайырындан болгъандыла, - дейди тиширю. Ызы бла ол бизни директорну кабинетине ашырады. Аны бла да олтуруп, ушакъ этебиз.

Мен бери ишлерге келгенimde, арбазы бийик ханс басып эди. Мекамны ичине кирсенг а, бурунунга ийис ура эди. Адамла аууланган, жукълагъан, къолбет жуугъан, жуунган отоуланы уа сагъынмай окъуна къояйым. Ол заманда министр Тюбейланы Альбертге барып, халны билдирме, болжалгъа салмай, ремонт этерге кереклисин да айтама. Ол а манга къолундан келгени аямазгъа сёз бередиди.

Алай бла биринчи постну ремонтун 2017 жылда апрельде бошагъан эдик да, июньну ахырына къурулушчула битеу керекли ишлени тамам этгендиле. Андан сора, терк къармашып, экинчи, ючюнчю постланы да ремонтларын эки айны ичинде бошагъандыла, - деп, келленип хапарлайды директор.

Мен, биргеме келгенле да кёргенбиз санузел толусунлай алышындрылгъанын, душ отоула да жангыртылгъанларын. Аланы хар биринде полда, къабыргалада да ариу бетли плиткала жабышдырылгъандыла. Коридорлада диванла, уллу экранлы телевизор

да салыныпдыла. Экинчи этажда башы жабылгъан уллу балкон барды. Адамла къыш, жауун кюн да анга чыгып олтурурга, таза хауа бла солургъа онг табадыла. Ашхананы верандасы тарлыкъ эте эди да, аны да кенгертгендиле.

Биз ашханагъа дагыда директор бла киргенибизде уа: «Мен мында ишлегенлеге не заманда да саусузланы ач этмегиз, къаллай бир сойселе да ашасынла, деучюме. Этден азыкъ болмагъан кюн жокъду. Көгетле, конфетле, къалачла да терк-терк бериледиле», - дегенди.

Интернатда юч жюзге жууукъ адам турады. Ишлегенлени саны да иги кесек барды: меридиле, аш хазырлаучула, психологъла, бухгалтерле, юй топ жууучула, дагыда кеп башчала. Аланы урунуу болумлары да эсге алыннганды. Алагъа деп душ кабинала бардыла. Ишден бош заманларында солурча, теле-визоргъа къарарча онгла да къуралгъандыла. Ремонтха ахчаны интернатны фондуну жартысы къоратылгъанды, къалгъанын а спонсорла бергендиле.

Мурат Леонович айтханга кере, мекамны тышына да 2018 жылда ремонт этилгенди, башы

да алышындырылгъанды. Аны бла бирге интернатны къатында общежит да жангыртылгъанын, 200 адам сыйынган зал тап жарашдырылгъанын, минг ундурукъ, тешек, жастыкъ тыш алыннганларын да билдиргенди. «Кюз арты-къыш кезиуге да толусунлай тынгылы хазырланганбыз. Бу кюнледе жылуу берген системабызны сынап кёргенбиз, ол бек тап ишлейди. Кранларыбызда сууукъ, жылы суу да бардыла», - дегенди.

Хар затны да кёрюп чыкъгъаныбыздан сора, эсима республиканы Башчысыны Къабарты-Малкъарда болгъан социал объектлени барын да тап халгъа келтирирге керекди, узакъ болжалгъа соймай, деген сөзлери тошгендиле. Быллай интернатлагъа энчи эс бурулгъаны ол бек ахшы шартды. Алада тургъанла бир затдан да къыйналмазгъа, алагъа юйдеча болумла къуаргъа кереклисин да жуапылы адамла эсден кетермезге керекдиле.

Биз кетип бара уа, директор Мурат Балов ашыра чыгып: «Интернатда болумну кесигиз кёрдогюз, мында тургъанлагъа да тынгылы къайгырылгъанын, мекамны ичине да бек тап ремонт этилгенди да. Аны бла байламлы бизге дайым да болушлукъ этип тургъан спонсорларыбызгъа газетни юсю бла жорек ыразылыгъымы билдирсегиз, ыразы этериксиз», - дегенди. Аланы атларын айтсанг эди деген тилегиме уа: «Угъай, ала махтау излеп этмейдиле жандаурулукъ ишлени, жорек талпынуларыды ол», - деп жууапплагъанды.

Мени кёлум кётюрюлгенди. Бу ишни къолгъа алып, алай тамамлагъанына директоргъа, аны шухълар - спонсорлагъа да жорекден ыспас этерчады.

ХОПАЛАНЫ Марзият.

Мажарыулукъ

Онбир врачха — урунуу жер

Къабарты-Малкъарда «Земский доктор» программагъа кере, жылны ахырына онбир врач иш бла жалчытылынырыкъды. Саулай алып айтханда, ол ишлеп башлагъанлы жюз медицина ишчи урунургъа онг тапханды. «Земский доктор» программаны чеклеринде Къабарты-Малкъарда 2019-2021 жыллада къырал медицина учреждениялада башха-башха профилыли жюз врач уруннганды. Быллыны ахырына уа энтта да онбир адам иш къоллу болукъдула, - деп билдиредиле КъМР-ни Саулукъ сакълау министерствосуну пресс-службасындан.

Ведомстводан белгили этгенлерича, программаны баш борчу-стационарлада кадрла бла байламлы жарынуу кетерирге, тийишли специлистле бла

жалчытыргады. Белгилисича, врачланы жетмегени кёбюсюнде эл жерледе сезиледи. Мында терапевтле, педиатрла эм энчи бир тюрлю ауруугъа бакъган врачла азыдыла.

Республика «Земский доктор» программагъа 2012 эм 2014 жылладан бери къатышады. Проектте кере, элде саулыкъ сакълау учрежденияда урунган специлист бир миллион сомгъа тийишли болады. Болсада анда анга эм азындан беш жылны ишлерге тюшерикди. 2018 жылдан бери регионда «Земский фельдшер» программа да бардырылады. Аны чеклеринде элдеде фельдшер-акушер пунктлада бла терк медицина болушлукъ берген аралада ишлерге тохтаган фельдшерлерге да къырал бир жолгъа 500 минг сом төлейди.

МАДАР

Токну тас болгъаны азайгъанды

«Россети Северный Кавказ» - «Каббалкэнерго» компанияны балансла жаны бла комиссиясы сегиз айгъа эсепле чыгаргъанды. Жыйылууну ача, бёлумню таматасы Муртаз Каров озгъан айда эсеплеге кере электрокюч сөтледе къоранчла азия баргъанларын билдиргенди. Алай бла планны 4,4 процентге кеп толтуруп эм жетишмиле Зольск район болгъанды. Былтыр бу заман бла тенгештиргенде, ол 5,15 процентге асламды. Экинчи тизмеде уа Май районну энергокюч сөтлери барады. Мында да къоранчла 3 процентте тошгендиле, былтырдан а - 4

процентге. Аны бла бирге Нальчикни комплексинде да болум иги жанына тюрленгенди. Ол былтырдан бери компанияны молкюне киреди. Эсге сала айтсакъ, къыш сууукъланы аллында сөтледе ток тас этилмей сакъланса, заманында телеучю абонентлени – жашау журтланы, предприятияны эм башхаланы да электрокюч бла тынгылы жалчытырга онг табыллыкъды. Эм мындан арысында комплексде жангы цифралы технологияланы сингдирича да мадар этилликди.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Билдирю

«Заман» газетде корреспондент вакансияла бардыла. Филология жаны бла бийик билими эм журналистика ишге факхмулугъу болгъан жаш адамла редакциягъа **42-63-01, 42-05-20** телефон номерлеге сөлеширге болуукъдула.

Футбол

Жетишимлери къууандырадыла

Миллетибизде футболну сайлап, аны бла профессионал даражада кюрешгенле алай кеп тойюлдиоле дерге болуукъбуз. Арт жыйырма жылны алып къараганда, эсибизге жаланда Езденланы Романны, Аппайланы Хызырни эм Ксаналаны Маратны атлары келедиле. Насыпха, жашау бара баргъанда, спортну бу тюрлюсю бла профессионал халда кюреширге сойгенле да чыгъа тебирегендиле. Ала «Спартак-Нальчикни» жаш төлю къауумунда юйрене, жарау этдиле.

Чабдарланы Азретни жашы Омар аладан бириди. Жазда ол Москвагъа атланып, андагъы «Столица» клубха сайлауу этгенди. Команданы къауумунда ол бир ийыкъ мындан алгъа оюннга къатышып, биринчи топларын ургъанды. Андан бери Омар къысха заманнга бери къайтып, Къаххатауну «Вавилон» командасыны къауумунда КъМР-ни къыш биринчилигине къатышады. Анда да яникойчу жаш гол да, пеналти да уруп, командагъа хорлам келтиргенди.

Факхмул футболчу жаш тюнене 18-жыллыгъын белгилегенди. Биз да анга муратларына жетип, миллетибизни атын айтдырырын тежейбиз.

КЪАСЫМЛАНЫ Аминат.

ОНОУЛАШЫ

Жамауат улоулада жюригенлеге таплыкъгъа

Кеп болмай транспорт инфраструктура реформагъа кере, билетлени бирикдирича Москва бла Нальчик «Тройка» транспорт картаны ишлетирге келишгендиле, деп билдиреди Нальчик шахар округну пресс-службасындан. Сагъынылгъан билет

система жамауат транспортда жюригенлени онгларын игилендириуге ахшы себеплик этерикди. Картаны тутханла тарифлени сайларгъа, электрон халда төлерге да болуукъдула. Аны бла бирге быллай амал пассажирлени санын тюз тергерге эм

шахарда маршрут ызы да игилендирирге болушуркъду. Улоуланы ишине чырмау салмазча, жангы төлеу халгъа акъырын кёрчерге мурат этиледи.

Россейни регионларын да билет системаны бирикдириу бла байламлы

«Тройка» проект «Transport Ticketing Awards 2021» деген халкъла аралы премияда «Акъыллы билет системаладан эм иги программа» категорияда хорлагъанды.

КУРДАНЛАНЫ Сулейман.

Адам эм закон

Жалгъан шартланы кёргюзтгенди

«Риал» обществону оноучулары налогланы букъдургъанларына ишөклик барды. РФ-ни Следствие комитетини КъМР-де следствие управлениясы энчи магъаналы ишлени тинтиу жаны бла бёлумюню къулулукъ-улары предприятияны оноучуларына РФ-ни УК-сыны 199-чу статьясыны 2-чи кесегини «б» пунктна кере терслеу материалла ачхандыла.

Компания 2015-2018 жыллада этил спиртни жарашдырыу бла кюрешгенди. Аны къулулукъ-улары налог декларациялагъа жалгъан шартла кийрип, закон бла тохташдырылгъан налогланы бла төлеулени этмей къойгъандыла – битеу да

бирге 568 миллион сом. Уголовный иш андан ары тинтиледиди.

Хыйлачыгъа ийнаннганды Быйыл 20 сентябрьде Чегем районну полициячыларына 46-жыллыкъ эр киши аны хыйлачыла алдагъанларына тарыгып келгенди.

Ачыкланганыча, аны телефоннуа белгисиз адам сөлөшип, банкны ишчисиме дегенди. Жалгъан банкир чегемлини картангдан ким эсе да ахчангы урларгъа умут этеди деп алда, ахчаны «къоркъуусуз сөтх» өтдюрюрге керекди, дегенди. Анга ийнанып, ол 495 минг сомун хыйлачы айтхан сөтх ашыргъанды.

Бу аманыкъ бла байламлы уголовный иш ачылгъанды.

Хурметли окъуучула! Право низамны сакъ-

лаучула банкны ишчилери телефон бла бир тюрлю операция бардырмагъанларын, ахчаны башха жерге ашыртмагъанларын энтта бир кере эсгертдиле. Сизге белгисиз адам сөлөшип, финанс операция бардырыну юсюнден айтса, ушакъны тохтатып, телефонну ёчюлтюп къояргъа керекди.

Уллу кёллюнок кечилмейди

Жолда уллу кёллюнок аздан бушуугъа келтирирге кыйгъанды. Нальчикде Шогенцуков орамда видеокамера жолдан жаяу өтерге эркин этилген жерде бузукълукъну эсепге алгъанды. «Мерседесни» водители, бир инсаннга өтерге къоюп, терк окъуна жолгъа тебирегени кёрюнеди. Алай ол кезиуде уа жолдан сабийи бла тиширю өте болгъанды. Насыпха, алайда

бир адам да ачымагъанды.

Къыралавтоинспекторла ашыкъгъан водителини ачыкълагъандыла - ол 43-жыллыкъ тиширюду. Право низамны сакълаучула анга административ иш ачхандыла эмда жолда жюриюню жорукъларын энтта бир кере эсгертгендиле.

Хурметли водительле! Къыралавтоинспекторла жолдан жаяу өтерге эркин этилген жерни тиьерсинде сакъ болургъа, тынчыракъ барырга чакъырадыла. Сунмай тургъанлай жолгъа чартлап сабий чыгаргъа, абадан өтерге болуукъдула.

Жаяу баргъан кезиуде да уллу кёллю болургъа жарамайды. Сизни водитель эслегенин, жолну бергенин кёргенден сора ётгогюз жолдан.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлагъанды.

УЧРЕДИТЕЛЬ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

<p>Баш редактор КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан</p> <p>РЕДКОЛЛЕГИЯ: ТЕКУЛАНЫ Хауа (баш редакторну орунбасары), ЖАНГУРАЛАНЫ Нажабат (баш редакторну орунбасары), ТОКУЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь), МУСУКАЛАНЫ Сакинат, ТКАЛАНЫ Фатима, ТРАМЛАНЫ Зухура, УЛБАШЛАНЫ Мурат.</p>	<p>ТЕЛЕФОНЛА: Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.</p> <p>РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ: Политика эм право - 42-24-02, 42-67-68. Экономика - 42-66-73. Культура - 42-66-76. Социал ишле - 42-75-82, 40-59-18. Курортла, туризм эм спорт - 40-39-93, 42-66-71. Окълучула бла байламлыкъла жюриютоу эм жазылуу - 42-37-94. Энци корреспондент - 42-68-72. Операторла - 40-28-49, 42-39-65.</p>	<p>Редакция авторла бла кыгъат жюриютмейди. Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха кайтарылмайдыла.</p> <p>Газетде басмаланган материалда айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмезге болуукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн Россия Федерацияны Басманы юсюнден законна тийишлиликте материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.</p> <p>Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машинка бла жазылган 5-6 бет) кепню алмайды.</p> <p>Газет Связны, информация технологияланы эмда асламлы коммуникацияланы ишлери жаны бла федерал надзор къулулукъну (Роскомнадзорну) Къабарты-Малкъарда управлениясында 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.</p> <p>Регистрация номер — ПН № ТУ07-00118. Индекс - П 5893</p>	<p>Газетни басмагъа «КъМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.</p> <p>Газет «Издателство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмаланганды.</p> <p>Старополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а</p> <p>Газетлени ислерине тапдыруу ючюн КъМР-ни почта связыны федеральный Управленисы жууаплыды.</p> <p>Телефона: 76-01-21</p> <p>Газетлени розничная сатъу ючюн КъМР-ни «Роспечать» акционер обществосу жууаплыды.</p> <p>Телефон: 42-69-34</p> <p>Газет ийыкъда юч кере чыгъады - геуюрге, орта, шабат кюнледе.</p>	<p>Номерге графикте кере 19,00 сагъатда къол салынады. 20,00 сагъатда къол салыннганды</p> <p>ГАЗЕТНИ НОМЕРНИ ЧЫГАРГАНЛА: Тапхасханланы Аминат - дежурный редактор, Кучукъланы Сафит, Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарьны орунбасарлары; Зезаланы Лида (1,4-чо бетле), Теммоланы Мариян (2,3-чо бетле) - корректорла.</p> <p>Тиражы 1252 экз. Заказ № 2120 Багъасы 10 сомду.</p>	<p>РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕС:</p> <p></p> <p>360000, Нальчик шахар, Ленин атыл проспек, 5</p> <p>электрон почта: elbor_50@mail.ru</p>
--	--	---	---	---	---